

АНОТАЦІЯ

Чжоу Юнь. Формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у закладах вищої освіти КНР. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. – Харківський національний педагогічний університеті імені Г. С. Сковороди, 2020.

У дисертації вперше подано цілісний аналіз проблеми формування професійної компетентності в майбутніх учителів музичного мистецтва у закладах вищої освіти КНР.

Доцільність дослідження зазначеної проблеми підсилюється необхідністю подолання суперечностей між: суспільною значущістю забезпечення якісної вищої музично-педагогічної освіти в Україні на засадах компетентнісного підходу й реальним станом цієї освіти; доцільністю використання передових ідей китайських науковців про організацію процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва та слабкою обізнаністю з указаними ідеями українських освітян; потребою у творчому застосуванні в українській вищій школі перспективного досвіду закладів вищої освіти КНР із формування зазначеної компетентності у студентів музично-педагогічного профілю та відсутністю відповідного організаційно-методичного забезпечення із цього питання.

У дисертації вперше розкрито стан розробленості проблеми формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у вищій школі КНР; визначено суть ключових понять дослідження («професія», «професіоналізм», «компетентність», «компетенція»), характерних для професійної підготовки шкільних педагогів музично-педагогічного профілю, зокрема розкрито суть підприємницької компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва; з'ясовано склад

і зміст професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва; схарактеризовано досвід формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у вищій школі КНР; виокремлено основні напрями творчого використання напрацювань китайських педагогів із проблеми формування професійної компетентності студентів музично-педагогічного профілю у вищій школі України. У дисертації також розглянуто генезис ідеї формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в Китаї, забезпечено подальший розвиток педагогічної ідеї про методи, форми, освітні технології формування професійної компетентності студентів музично-педагогічного профілю у вищій школі КНР. До наукового обігу введено значну кількість (49) невідомих і маловідомих в Україні інформаційних джерел, пов'язаних із формуванням професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що матеріали й висновки дисертації можуть бути використані для вдосконалення процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в українській вищій школі. Результати роботи можуть бути використані в процесі підготовки навчально-методичної літератури, проведення лекційних і практичних занять із педагогіки вищої школи, історії педагогіки й порівняльної педагогіки, методики викладання музичного мистецтва; у системі підвищення кваліфікації керівних і викладацьких кадрів для системи музично-педагогічної освіти.

На основі аналізу наукової літератури в дисертації запропоновано авторське визначення поняття професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва як інтегральної професійно-особистісної якості, що забезпечує їхню здатність успішно реалізовувати музично-педагогічну діяльність у закладах загальної середньої освіти. Також зроблено висновок про те, що вказане професійно-особистісне утворення включає такі компоненти: мотиваційно-спонукальний (прояв інтересу до обраної професії,

стійких мотивів щодо оволодіння музично-педагогічною діяльністю, сформованість потреби в постійному вдосконаленні своїх професійно важливих знань, умінь, навичок, прагнення сумлінно виконувати в майбутній роботі свої фахові обов'язки); емоційно-ціннісний (сприйняття музичного мистецтва як важливої особистісної й суспільної цінності, спроможність володіти своїм емоційним станом і впливати на емоційний стан школярів, здатність емоційно проникати в образний зміст обраного музичного чи пісенного твору, транслювати учням свої емоційні враження від нього та його виконання, розвивати адекватні емоційні реакції школярів під час сприйняття музичного або пісенного твору чи власної виконавської діяльності, створення атмосфери творчої співпраці); когнітивно-операційний (сформованість загальноосвітніх, педагогічних знань і спеціальних знань у галузі музичного мистецтва та його викладання учням, сформованість професійно необхідних умінь (гностичних, дидактичних, методичних, комунікативних, організаційних, дослідницьких, виконавських)); особистісно-творчий (сформованість професійно-важливих якостей: толерантності, емпатії, рефлексивності, доброзичливості, креативності, артистизму тощо).

На основі аналізу генезису ідеї формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва з'ясовано, що процес розвитку підготовки цих педагогів у Китаї завжди відбувався з опорою на такі сталі наскрізні ідеї: визнання на державному рівні високого соціального статусу вчителя музичного мистецтва, який володіє майстерністю духовно-естетичного виховання учнів засобами музики та співу як найбільше дієвих видів мистецтва; важливість постійного збагачення змісту професійної підготовки майбутніх педагогів музичного профілю цінними зарубіжними інноваціями на основі збереження її стійкого ядра, яке складають традиційні китайські цінності; цілеспрямоване використання музичного мистецтва як чинника всебічного розвитку учнів і засобу оволодіння ними зовнішньою та внутрішньою виконавською технікою.

У дослідженні визначено, що для ефективного формування професійної компетентності майбутніх педагогів указанного профілю викладачі вищої школи Китаю використовують відповідне навчально-методичне забезпечення, що включає рекомендовані навчальні підручники й посібники, довідкову літературу, комплекс вправ і завдань теоретичного та практичного характеру, а також підготовлені із цього питання методичні рекомендації й указівки. Зокрема, у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва в Китаї застосовують чотири типи методик навчання музики та співу: «дослідна методика», коли студенти набувають досвіду чуттєвого сприйняття музичних творів; «практична методика», спрямована на оволодіння студентами досвіду практичної виконавської діяльності; «мовна методика», де домінують вербальні методи навчання майбутніх учителів; «дослідницька методика», яка вимагає навчально-дослідницьку й науково-дослідницьку діяльність педагогів. Під час наукового пошуку визначено, що в процесі реалізації професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва використовують як традиційні (бесіда, розповідь, пояснення, переконання, коментування, схвалення, заохочення, наслідування виконавцем дій свого педагога тощо), так й інноваційні (домінантне вербальне пояснення, ланцюгове планування роботи з інструментальним і вокальним учнівським ансамблем, «дерево рішень», створення мистецьких проєктів і музичних презентацій тощо) методи та форми навчання.

На основі систематизації й зіставлення відповідних теоретичних ідей і досвіду формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у Китаї й Україні визначено такі перспективні напрями творчого використання цінних доробок китайських педагогів в українській вищій школі: забезпечення усвідомлення майбутніми педагогами своєї високої соціальної місії, що полягає в духовно-естетичному вихованні учнів та залученні їх до традиційної музичної культури свого народу; оволодіння майбутніми педагогами вказаного профілю засобами стилістичної комбінаторики й інноваційними освітніми технологіями, що сприяє розвитку

інтересу школярів до музичного мистецтва й розширює їхні можливості виконавської діяльності; організація під час проходження студентами соціально-педагогічної практики виконання ними різних видів (просвітньої, навчальної, виконавської) суспільно-корисної діяльності, у тому числі у віддалених сільських районах.

Ключові слова: професійна компетентність, майбутній учитель, музичне мистецтво, КНР, заклад вищої освіти.

SUMMARY

Zhou Yun. Formation of professional competence of future Musical Art teachers in higher education institutions of the People's Republic of China. - Qualifying scientific work on the rights of a manuscript.

A dissertation for a scientific degree of the Doctor of Philosophy in a branch 01 Education/Pedagogy on a specialty 011 Educational, Pedagogical Sciences. – H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, 2020.

The dissertation carries out the first in this field integral analysis of a problem on formation of professional competence of future Musical Art teachers in higher education institutions of the People's Republic of China.

The expediency of studying the given problem is enhanced by the need to overcome contradictions between social significance of providing quality in higher music and pedagogical education in Ukraine on the basis of a competency-based approach and its real state; between the expediency of using advanced ideas of Chinese scientists about how to organize the process of professional competence formation for future Musical Art teachers and poor awareness of these ideas amongst Ukrainian educators; the need to creatively implement in the Ukrainian higher school promising experience of higher education institutions in the People's Republic of China, which concerns the formation of this competence in students of music and pedagogical majors and the lack of appropriate organizational and methodological support on it.

For the first time it has been revealed the state of elaboration of the problem on formation of professional competence of future Musical Art teachers in higher education institutions of the People's Republic of China; as well as the essence of key research concepts ('profession', 'professionalism', 'competence', 'competency'), which are specific to professional training of school teachers within music-pedagogical major. In particular, the essence of entrepreneurial competence of Musical Art teachers is revealed and a composition and content of professional competence of Musical Art teachers are clarified. Experience in professional competence formation of Musical Art teachers in higher education institutions of the People's Republic of China is characterized and the main directions for creative use of Chinese educators' works on the problem of forming professional competence in students of Music and Pedagogy major in the higher school of Ukraine are singled out. The dissertation also considers genesis of the idea on formation of professional competence of future Musical Art teachers in China, moreover the further development of pedagogical ideas about methods, forms, educational technologies for formation of professional competence of music and pedagogical students from higher education institutions in China. A significant number (i.e. 49) of unknown and little-known in Ukraine information sources (historical, scientific and pedagogical, educational and methodological works of Chinese scientists) related to the formation of professional competence in future Musical Art teachers have been introduced into scientific circulation.

The practical significance of the study is that the materials and conclusions of the dissertation can be used to improve the process of forming professional competence for future Musical Art teachers in Ukrainian higher education institutions. The results of the study can be used when preparing educational and methodological literature, conducting lectures and practical classes on Pedagogy of Higher Education, History of Pedagogy, Comparative Pedagogy, and Methodology of Teaching Musical Art; as well as in professional and in-service training of managerial and teaching staff for the system of music and pedagogical education.

Based on the analysis of scientific literature the author introduces in the dissertation a definition for the concept of professional competence of Musical Art teachers which is an integral professional and personal quality providing their ability to successfully implement music-pedagogical activity in general secondary education. It has been also concluded that such professional and personal education includes the following components: motivational and inducing (expression of interest in a chosen profession, stable motives for mastering musical and pedagogical activities, the need to constantly improve professionally important knowledge and skills; aspirations to conscientiously perform professional duties at future working place); emotional and valued (perception of musical art as an important personal and social value, an ability to control own emotional state and influence the emotional state of students, an ability to emotionally penetrate figurative content of the selected music or song, to transmit emotional impressions from it and its performance to students, to develop adequate emotional reactions in students during perception of a musical work or their own performance, to produce an atmosphere of creative cooperation); cognitive-operational (formation of general, pedagogical knowledge and special knowledge in the field of Musical Art and teaching it to students, formation of professionally necessary skills: gnostic, didactic, methodical, communicative, organizational, research, performative); personal and creative (formation of professionally important qualities: tolerance, empathy, reflectivity, friendliness, creativity).

Based on the analysis of the genesis of the idea of forming professional competence of future Musical Art teachers, it was found that in China the process of training such teachers has always been based on the following enduring ideas: the state recognizes the high social status of music teachers, as those who possess the skills for aesthetic education of students through music and singing, which are the most effective arts; the importance of constantly enriching the content of professional training for future Musical Art teachers with valuable foreign innovations based on the preservation of its stable core, what constitutes traditional Chinese values; purposeful use of musical art as a factor in the comprehensive

development of students and a means of mastering their external and internal performance techniques.

The study has found that for the effective formation of professional competence of future teachers of given major Chinese higher education teachers are using specific teaching aids, which include recommended textbooks and manuals, reference books, a set of exercises and tasks of theoretical and practical nature, as well as methodical recommendations and instructions. In particular, in the professional training of Musical Art teachers in China there are four types of methods for teaching music and singing to be used: 'experimental methods', when students gain experience of sensory perception of musical works; 'practical methods', which are aimed at mastering the experience of practical performance by students; 'language method', where verbal teaching methods dominate, 'research methods', which require teaching and research activities of teachers. During the research it was determined that in the process of professional training of future Musical Art teachers both traditional methods and forms of teaching (conversation, story, explanation, persuasion, commenting, approval, encouragement, imitation of the performer's actions, etc.) and innovative ones (dominant verbal explanation, chain planning of work with instrumental and vocal student ensemble, "decision tree", creation of art projects and musical presentations, etc.) were used.

Based on the systematization and comparison of relevant theoretical ideas and experience of forming professional competence in future Musical Art teachers in China and Ukraine, we identified the following promising directions for creative use of valuable achievements of Chinese educators in Ukrainian higher education: ensuring future teachers to realize their high social mission, which is in aesthetic education of students and their involvement in the traditional musical culture of their people; mastering their specific major by means of stylistic combinatorics and innovative educational technologies which promote to develop interest among pupils to musical art and expands their possibilities of performing activity; during social and pedagogical practice of students providing various types (educational, training, executive) of socially useful activities, including remote rural areas.

Key words: professional competence, future teacher, Musical Art, the People's Republic of China, higher education institution.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковані основні результати дослідження

1. Чжоу Юнь. Історичні передумови та сучасні тенденції розвитку музично-педагогічної освіти в КНР. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. Класич. приват. ун-ту. Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2017. Вип. 55 (108). С. 18–24.
2. Чжоу Юнь. Визначення структури і змісту професійної компетентності вчителів співу в працях китайських та українських науковців. *Гуманізація навчально-виховного процесу* : зб. наук. пр. ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Харків : ТОВ «Видавництво НТМТ», 2018. № 4 (90). С. 57–66.
3. Чжоу Юнь. Професійна компетентність майбутніх учителів співу як педагогічна категорія. *Вісник ЛНУ імені Т. Г. Шевченка*. 2018. № 8 (322). Ч. I. С. 88–93.
4. Чжоу Юнь, Щебликіна Т. А. Формування професійної компетентності майбутніх учителів співу у вищій школі КНР : результати аналізу практичного досвіду. *Гуманізація навчально-виховного процесу* : зб. наук. пр. ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Харків : ТОВ «Видавництво НТМТ», 2019. № 4 (96). С. 265–274.
5. Чжоу Юнь. Методи та форми формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр.

Клас. приват. ун-ту. Запоріжжя : Клас. приват.ун-т, 2019. Вип. 66. Т. 1. С. 166–169.

6. Чжоу Юнь. Аналіз можливостей творчого використання в Україні практичних доробок з формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в китайській вищій школі. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 25. Т. 1. С. 15–17.

7. Dzhou Yun, Shcheblykina Tamila. The Role and Places of Folk Songs in the Professional Training of Future Teachers of Singing in China's High Schools. *Stredoevropsky vestnik pro vedu a vyzkum*. 2019. № 8 (60). P. 78–83.

8. Dzhou Yun. Ecological integration of large-scale landscape opera from the perspective of ecological art. *Journal of Environmental Protection and Ecology*. 2019. Vol. 20, № 4. P. 1761-1768.

9. 周筠. 高等教育强国建设中的音乐师范生教学技能的培训. Training of Teaching Skills of Music Normal Students in the Construction of Strong Power in Higher Education. *黄河之声*. 2015. № 5. 页 28-29.

10. 周筠. 高等教育强国建设中的音乐师范生教学技能的培训 [Research on the Construction of Competency Model of Primary School Music Teachers under the Background of New Curriculum]. *黄河之声*. 2015. № 11. 页 115–116.

11. 周筠. 形体语言的“课课练”在师范生声乐教学中的应用 [Research on Building Competency Model of Primary School Music Teachers under the New Curriculum Reform]. *戏剧之家*. 2015. № 13. 页 249-250.

12. 周筠. 新课程改革背景下小学音乐教师胜任力模型构建研究 [The Reference Role of Sounding Method in the Teaching of National Vocal Music]. *音乐时空*, 2016. № 2. 页 182–183.

13. 周筠. 留守儿童的音乐教育边缘化状况与对策研究 [Study on Marginalization and Countermeasures of Music Education for Left-behind Children]. 北方音乐. 2016. № 15. 页140-141.
14. 周筠. 美声科学发声方法在民族声乐教学中的借鉴作用 [Understanding of the Development Stage of Chinese Art Songs in the Twentieth Century]. 《音乐创作》. 2017. № 2. 页 28–29.
15. 周筠. 师范生专业声乐小组教学研究性中的“伙伴探究”. [The "Partner Inquiry" in the Teaching and Research of Professional Vocal Music Group of Normal Students"]. 北方文学, 2016. 页 20-21.
16. 周筠. 教育强国背景下高师音乐师范生综合素养的培养与研究 [Cultivation and Research on the Comprehensive Literacy of Teachers College Musical Students under the background of Education Power]. 大众文艺. 2015. № 13. 页 215-216.
17. 周筠. 音乐的力量——难忘《放牛班的春天》 [Force of Music —— Unforgettable "The Spring of the Cattle Farm"]. 电影评介. 2009. № 22. 页 46-47.
18. 周筠. 民间音乐在新农村文化建设中的作用及发展--评《中国民间音乐概论》 [The Role and Development of Folk Music in the Construction of New Rural Culture -- An Introduction to Chinese Folk Music]. 热带作物学报. № 8. 页1754.

Наукові праці апробаційного характеру

19. Чжоу Юнь. Сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів музики та співу. *Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи* : зб. матер. III-ї Міжн. наук.-практ. конф. [ред. і упоряд. А. Душний, М. Махмудов,

В. Ільницький, І. Зимомря]. Баку – Ужгород – Дрогобич : Просвіт, 2017. С. 270–271.

20. Чжоу Юнь. До питання професійної підготовки вчителів музичного мистецтва в Україні та КНР. *Українська освіта і наука в XXI столітті: погляд молоді* : матер. III-ї Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених (Харків, 11–12 травня 2017 р.). Харків, 2017. С. 66–70.

21. Чжоу Юнь, Щебликіна Таміла. Структура та зміст вокально-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика* : матер. III-ї Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 10 квітня 2018 р.). Харків, 2018. С. 350–353.

22. Чжоу Юнь, Щебликіна Т. А. Історичні передумови розвитку вокально-педагогічної освіти в Китаї. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика* : матер. IV-ї Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 12 грудня 2019 р.). Харків : Мітра, 2020. С. 327–330.

